

Др Борис Беговић*

АЛБЕРТО АЛЕСИНА
(1957–2020)

За разлику од класичне политичке економије XIX века, термин који је означавао тадашњу економску науку у целини, модерна политичка економија је само дисциплина економске науке, која се бави међузависностима политичких и економских појава. Иако је већ у другој половини XX века објављен поприличан број радова који су се бавили том врстом међузависности, тек је појава Алберта Алесине и његовог истраживања повезаности политичких процеса и макроекономских токова нову политичку економију на велика врата увело у храм економске науке. До појаве Алесининих радова, економисти су само препоручивали властима какву макроекономску политику треба да воде, многи то још увек раде, али се од тада поставља веома озбиљно питање: због чега власти прихватају и спроводе одређену макроекономску политику, а алтернативну одбацују? Без разумевања те узрочно-последичне везе, у којој се узроци налазе у политичкој сфери, закључио је Алесина, не може ни бити побољшања на плану економских политика, будући да се не схвата због чега политичари не прихватају одређене политике те врсте.

Одатле је и произашла његова препорука да централне банке треба да буду независне у вођењу монетарне политике, будући да, сматрао је, једино њихова пуна одвојеност од дневне политике може да обезбеди зауздавање инфлације. Био је у праву – откако се примењује то институционално решење, питање инфлације је скинуто с дневног реда. Питање фискалног дефицита и државног дуга, међутим, није. Алесина је том питању приступио из новог угла: политичке поларизације друштва, његове етничке хетерогености, што често зависи од величине земље, и дубоко укорењене културе,

* Редовни професор, Правни факултет Универзитета у Београду, *begovic@ius.bg.ac.rs*.

неизбежне при доношењу сваке политичке одлуке. Показао је да са порастом величине земље расте и могућност да се оствари економија обима у пословању јавног сектора, али да расту и хетерогеност, етничка и језичка, и вероватноћа политичке поларизације, а слаби осећај припадности заједници, што умањује могућности опорезивања и, стога, увећава вероватноћу да ће се појавити фискални дефицит и увећати државни дуг. Такође, показао је колико су демократије, због тога што је доходак медијанског бирача испод просечног дохотка, склоне присилној прерасподели дохотка и расту учешћа трансфера у јавној потрошњи, па стога чешће и бележе фискалне дефиците.

У време када је у економској науци најзад прихваћено да су институције фундаментално објашњење економских исхода, Алесина је отишао корак даље, указујући на то да, осим у институцијама, објашњење треба тражити и у култури. Другим речима, у систему вредности и веровања који је давно створен и који се веома споро мења а утиче на свакодневне одлуке свих привредних субјеката, па тако и на економске исходе. Масовна трансплантација институција, макар оних формалних, која је уследила после краха комунизма у Европи крајем XX века, није друштва у транзицији одвела у обећану земљу, а управо је то показало значај културе и њених одлика, специфичних за сваки народ, на шта је Алесина скренуо пажњу.

У последње две деценије, Алесина се бавио, са становишта економских и не само економских политика, двема контроверзним темама: устројством Европске уније и политикама одрицања (*austerity*), оним политикама које се у Србији погрешно називају политикама штедње. Што се Европске уније тиче, упозоравао је евроентузијасте на крхкост конструкције коју су градили, будући да је политичка економија темеља на којима је грађевина требало да стоји била изузетно нестабилна, крта и порозна. Када су проблеми постали очигледни, није понудио пуну федерализацију Европе, која једноставно политички није прихватљива ни за већину гласача у земљама чланицама ни за њихове политичке елите, већ таквим условима примерена решења, како би се оно добро што је проистекло из европских интеграција сачувало и унапредило.

Његов, нажалост, последњи опус посвећен је политикама одрицања, то јест политикама фискалне консолидације. Недвосмислено је показао да је фискална консолидација, онда када је неизбежна, по привредни раст далеко повољнија уколико се заснива на умањењу јавних расхода, јавне потрошње, него уколико се заснива на увећању јавних прихода, на повећању пореза.

Алберто Алесина је био научник који је волео неистражене области, некрчени шипраг између утабаних стаза, које је избегавао. Стално је постављао нова фундаментална питања – питања која нико

пре њега није поставио. Имао је изузетно снажну интуитивну визију којом се кретао кроз тај шипраг и којом је продирао до кључних аспеката проблема које је истраживао. Његови увиди су били чисти, јасни и прецизни. Било је оних који се са његовим налазима нису слагали, али није било оних који те налазе нису разумели. Коначно, за њега је економија била емпиријска наука. Велики део свог радног века посветио је мукотрпном прикупљању података, њиховој систематизацији и педантној унакрсној провери, као и непристрасној анализи.

Они коју су га познавали сећају га се као несебичног (увек га је, кажу, интересовао рад других и увек је тражио начина да им помогне), пријатног и опуштеног човека. Један од његових пријатеља написао је да постоје људи који лаке ствари учине тешким, а Алберто је чинио да тешке ствари изгледају као лаке. Изузетно ће им недостајати, кажу. А нама који га нисмо лично познавали недостајаће светионик, инспирација и узор какав је био Алберто Алесина.